

IDŐK TANUJA.

(EGYETEMES MAGYAR UJSÁG.)

Szerkesztői szállás és kiadó-hivatal:

molnár-utca, 14. sz. a.

Szerk. iroda: váci utca 19. sz. 2. em.

Előfizetési feltételek:

Pesten házhordással, valamint vidéken postai széküldéssel egész évre 16 frt., fél évre 8 frt., negyedévre 4 frt.

Megjelenik e lap vasárnapokat és ünnepeket kivéve mindennap.

Hirdetések háromszor hasábozott soraért vagy annak helyéért 5 ujkr. s 30 ujkr. bélyegdíj számíttatik.

Pest, jan. 9. 1860.

(G.) Már csak igaz, hogy mainap Páris a világpolitika gyára, forrása, irányadója, módosítója. Azt hinné az ember, hogy a diplomatiái álnokságok általános volta mellett már alig, tehát valamelyik rész valamely meglepő lépést. És ime a Tuileriák új meglepetést szereztek nem csak a politikával bibelődő közönségnek, hanem magának a diplomatiának is! Most már világos, mely jogosan lehetett jót nevetni Walewszky ur azon válaszában, melyet kevés nap előtt a pápai nuntius kérdésére adott, hogy t. i. *míg ő miniszter lesz, addig a híres röpiratnak nem lesz hivatalos jelentősége.* Ime tehát már nem miniszter Walewszky ur, tehát a röpirat világosan a kormány nyilatkozatának tartható. Egy bécsi lap így ír e miniszter-változásról: „Az európai viszonyok általános helyzete a legutóbbi napokban oly fordulatot nyert, melyre alig számolt valaki. Nemesak azok, kik a helyiségtől, hol a diplomatia kártyáit keveri, távol vannak, hanem maguknak a diplomatiáknak is elég okuk van a meglepetésre. A francia politika ismét azon stratégiai gyakorlatok egyikét vitte ki, melyek a helyzeteket rögtön megváltoztatják s új, alig sejtett távképeket mutatnak föl. Walewszky grófnak visszavonulása a külügyektől, és helyettesítése Thouvenel ur által, ki Konstantinápolyban képviselte Franciaországot, a főnforgó körülmények közt megszesható politikai jelentőséggel bíró eseménynek tekinthető. „Mi közbevetjük itt, hogy Thouvenel ur különösen Magyarországának szorgalmas tanulmányozói közé tartozik, és tartozott már évtizedek óta. (L. alább a bécsi lapszemlét.)

„Már az ismeretes röpirat megjelenése óta hire volt, hogy Walewszky állása megtarthatlan. Nem volt szükség nagy súlyt helyezni benne, miután tudjuk, hogy mainap egy francia minisz-

ter nem bir saját programmal, és hogy a francia császár mindenben és mindegyiknek önmaga a minisztere. Annál inkább megjegyzésre méltó, hogy Walewszky, dacára annak, hogy az általa képviselt politikáért legkevesebbé sem felelős, további maradását hivatalában lehetetlennek ismeré el. A villafrancai békekötés óta e miniszter sajtóságos helyzetben volt. Ahhoz tartá magát, mi Villafrancában kiegyenlítve Zürichben határozattá lőn, az alkudozásokat ezen értelemben vezette és a szükséges gyakori érintkezésekben a diplomatiái testület tagjaival e szerződésileg meghatározott alapelvekhez ragaszkodott. Miután császári ura a villafrancai lépést megtette, Walewszky hitte, miszerént e lépés következményei önként értetődnek. A valóság ugyan nem egyezett meg e politikával; Közép-Olaszshonban a függetlenségi mozgalmak egyre előbbre haladtak és Walewszky nem nyert hatalmat azok gátlására; de ő egy közbenjárásra gondolt, ő talán lehetének hitte a restauratiót s bizonyára szándéka volt a zürichi egyezkedést megmenteni.“ Lehetetlen meg nem jegyezni, hogy nagyon csalódnék, ki Walewszkyt a restauratiói őszinte politika áldozatának tartaná. El volt az végezve már legalább is augusztusban, hogy meddig lesz W. külügyminiszter. Most már mint elkopott eszköz, látszólag félrelöketik; azonban ott maradt a titkos-tanácsban s hogy a miniszteri fizetés is utalványozva maradjon, könnyen azon kisegítő mód találtatott fel azon rendeletben, hogy a titkos-tanácsnak külön hivataltól tagjai 100,000 frankot húzzanak.

A „Le Pape et le Congrès“ című röpirat megjelent és igazolta, hogy a mérleg az olaszok felé hajlik. Walewszky, kinek tudta nélkül (!) a röpirat annyira tekintélyvel a világba szórattatott, ez által a lehető legnehezebb helyzetbe jöve. Adip.

lomaták egyre ostromolták, hogy fölvilágosítást adjon. Ha bevallja a röpirat jelentőségét, úgy megtagadja mindazt, amit eddig képviselt, tett és ígért; ha pedig a röpiratnak minden hivatalos jelentőségét megtagadja, úgy azon veszélybe (!) jöhet, hogy a császárnak valódi nézeteit compromittálja. A kelepcebé jött miniszter ez utolsót választja. A lehetetlent kísérté meg, oly politikát követve, melyet ő egyénileg vallott és amely megszünt a császáré lenni. Visszavonulása ily körülmények között meggátolhatlan vala.

De hogy egy ily alkalmas ember, ki közel öt évig a napoleoni politikát a külsőkben tagadhatlan ügyességgel képviselte; hogy egy miniszter, ki magát bármi helyzetben föltalálta s a legkülönbözőbb szelekkel vitórlálni tudott, ily komoly és aggasztó körülmények között, minők a mostaniak, azon pillanatban, midőn a congressus kétkérdése fölforogni látszik, visszavonulni kénytelen: valóban igazolja, mily megmásíthatlanokká lőnek III. Napoleon határozatai az utolsó napokban és mily válságos az irányváltoztatás, melyet a császári politika követni akar. Walewsky belátta a kiegyenlítésnek lehetetlenségét, midőn elbocsátatását kérte.

Walewsky jól játszák szerepét s mi a miniszterváltozás alkalmából kénytelenek vagyunk bántudunkat fejezni ki a fölött, hogy Napoleon folyvást az egész diplomácia eszén túl jár, és őszinte elhatározottságot tud színelni oly dolgokban, melyeknek egészen ellenkezőjét akarja.

Még egy szavazat a „Pape et le Congrès“ című röpiratról.

A kath.-szellemű „A. Postz.“-ban olvassuk: *La gueromière* röpirata hasonlít a kétélű kardhoz, mely mindkét oldalról sebez. Valódi politikai ravaszággal, mint mást föl sem is tehetni róla, van az fogalmazva, úgy hogy mindakét párt föltalálja benne, amit akar; az színtügy, mely a pápát egészen tönkre akarja tenni, valamint az is, mely oda törekszik, hogy a pápaság fényéből a legesekélyebb sugár se homályosíttassék el. Mi fölülte szükségesnek tartjuk kimondott nézetünket, mely mindkét részről főnakadást képes előidézni, illően indokolni.

Ha ezen röpiratot, mely, viseljen az homlokán bármint címet és nevet, bizonyára Napoleon eszméit szórta ki a világba, a reánk gyakorolt első benyomások szerint akarnék megítélni, úgy bizonyára azokhoz esatlakoznánk, kik általa az egész pápai birtokot megrázó költatva s veszélyeztetve lenni látják; de ha abba mélyebben tekintünk, az lesz meggyőződésünk, miszerént Napoleon nemcsak föntartani akarja a pápai székét annak örökösé számára, hanem még valamennyi európai hatalmasság által is teljesen biztosítani. S mivelhogy ez mindakettő csaknem egész világossággal kideríthető, nem tehetjük, hogy azt a maga alakjában politikai mesterminék nevezzük.

Napoleon azon álláspontba helyezi magát, melyből ő a franciák császárává lön; nem a törvényszerűség,

nem az örökösödés hívta őt a francia trónra, hanem a nép akarata. Ez tette őt a köztársaság elnökévé, ez illeszté halántékaira a császári koronát. Számítalanszor hivatkozott ő méltó büszkeséggel ezen a nép által alkotott állására, s ha nem akar a legnagyobb hálátlanság és következetlenség részesévé lenni, vagy fölemelkedésének módját beszélni, úgy nem marad egyéb hátra, mint a népkiválmalmat, mint ez a nevezett röpiratban is történik, föllhelyezni. Ezen nézpontból a herecségek, sőt még Romagna szabadsága mellett kelle nyilatkoznia. Ily szempontból itélve, ne vegyük neki rossz néven, ha ő történelmi tényekre reflectál és sz. Péter örökségét semmikép sem tekintí állandó- s változhatatlannak. Emellett, nem tagadhatjuk, elismeri a pápának törvényes és igazságos birtokjogát Romagnára nézve és sajátja az elszakadás jelen állapotát. Azt sem szabad neki félőnünk, hogy a legatíotokat a pápai uralom alá sem ő maga visszahelyezni, sem pedig, hogy e tisztelet Ausztria magára vállalja, engedni nem akarja. Mindez az ő álláspontjáról nézve következetes.

De ha ő azon föladatot kívánja megoldani, mikép lehessen a pápát e bonyodalmakból legkönnyebben kimenteni, úgy annak látszatát ilti magára, mintha a pápát minden világi hatalmától törekednék megfosztani. A pápa Napoleon okoskodása szerint független fölség (souverain) maradjon és birtoka épen elégséges legyen ezen független uralmat megalapítani s föntartani; nem kevés, de semmi áron több sem, de hogy az okok föntmaradjanak hasonló összehittközésekre, mikből magát a szent atya saját minőségében, mint Jézus Krisztus helytartója, ki nem segíthető, sem állásánál fogva, mint a béke s szeretet fejedelme, fegyverrel nem szabadna kibontakoznia. A pápa birtoka olyképp lenne módosítandó, hogy hasonló összehittközések a jövőben lehetlenné váljanak. (Erre a nevezett lap szerkesztője csillag alatt ezt jegyzi meg: „Nem osztjuk az optimista-veleményt, mely Napoleont mindezek dacára a szent szék legjobb barátjának ismeri el, és nem találunk a *vesz*-iratban alapot azon föltevésre, mintha e halálfenyegetőzés a pápának világi hatalma ellen csak látszólagos hadgyakorlat volna. Erről Napoleon multja nem kezkeskedhetik. Vajha a beállandó események igazolják igentisztelt levezetünk nézetét!“)

De a higgadtan gondolkozónak nem esekély fejtegetésre kerül kikutatni, mikép lehet e mesterminét létrehozni; mert a történelmet számos oly tényt állít elénk a legnagyobb államokban színtügy mint a legesekélyekben, hol oly viszonyok merültek föl, mik a fejedelmeknek nemcsak legyőzhetlen nehézségeket okoztak, hanem őket még trónjaikról való lemondásra is kényszeríték. Az pedig kézzelfogható dolog, hogy ilyféle helyzetek elintézése épen ott volt legnehezebb, hol a fejedelmek legesekélyebb hatalommal bírtak. Ezen agyvérről tovább is felelni alig kell, és más viszonyok között egyenesen azt állítanók, hogy Napoleon törekvése oda irányul sz. Péter örökségét magához ragadni, legalább aprónként, és azért építetté Civitavecchiában az erődöket, hogy őket itt a tenger részéről veszély ne fenyegetse.

Még nagyobb ellenmondásokba keveredik, ha a végképp tönkre tett pápát a katholikus fejedelmek nyugdíjasává teszi. Ez látszat szerint könnyű eszme, hogy a keresztyenség közatya összes fiaitól közösen tartassék el. Mahogy a kath. fejedelmek ily magasztos érzületnek mindenkor hűvei lettek és maradtak volna, akkor nem leendett szükség sz. Péter örökségére, s természetesen most sem kellene róla szólni. De ki a történelmet ismeri, tudja, mit tarson ez ígyről.

A pápa ne legyen sem Francia-, sem Ausztria-, sem

Spányi
valója,
gyen,
lyedje
mat föl
eszköz
hinnök
termés
kozár
hoz me
sége
kik, mi
a pápa
után n
ezen ö
adhat
látszik

H
vatala
ni, akk
álta t
csak a
üstöké
nek mé
dása.“

Ö
legfels
jos cs.
s megl
nál s
legkeg

Ö
a 11. s
marási
tőzta

legfels
mélty
jal föl
ból áll
ségén
sének

K
megy
Zempl
mondh
sége
Árpád
ennyi
jűl sz
delogy
ny ne
nek kö
mutak
hatni k
gyéber

a, hanem a
 évé, ez il-
 antalanszor
 által alkot-
 álátlanlanság
 emelkedé-
 cny hátra,
 rőpiratban
 herecsé-
 lle nyilat-
 i rosz né-
 éter örök
 hatlannak
 nak törvé-
 nye és saj-
 m szabad
 ralom alá
 e tisztet
 ia. Mindez

ni, mikép
 ebben ki-
 atha a pá-
 gfosztani.
 len felség
 es legyér-
 tani; nem
 k főnma-
 magát a
 ntus hely-
 ra, mint a
 badna ki-
 osítandó,
 enné vál-
 lag alatt
 eleményt,
 k legjobb
 tban ala-
 s a pápa-
 dgyakor-
 kedhetik.
 sztelte le-

ély fejű-
 vét létre-
 t élénk a
 sekélyeb-
 a fejedel-
 okoztak,
 is kény-
 féle hely-
 a fejedel-
 gyémről
 k között
 ése oda-
 legalább
 az erődü-
 ne fenyé-

ek, ha a
 ek nyug-
 e, hogy a
 artassék
 zülletek-
 a, akkor
 erműsze-
 ténelmet
 ria-, sem

Spanyolország vagy bármelyik kath. fejedelemnek alattvalója, azaz: az ő létele ezen államok egyikében se legyen, és mégis az összes fejedelmek alattvalójává süllyedjen; ne egy, hanem mindannyian nyerjenek hatalmat fölötté, s ehhez a szabadelmőség színe alatt az anyagi eszköz, melyet a létel igényel, kezökbe adassék. Ha azt hinnők, hogy az e rőpiratban kimondott nézetek komoly termézetiek, úgy a legnagyobb határozottsággal tiltakoznánk ellenük; mindenesetre pedig mi ezen állitványt a könyvecskében leggyöngébbnek, egy francia császár-hoz méltatlannak nyilatkoztatjuk. A pápa szerénte fölségségi koldusbotra emeltessék. Katholikus fejedelmek, kik, mint maga I. Napoleon, ki, ki mint francia császár a pápát fogságba vitette, egyik kézzel az egyház javai után nyultak, és mint a példa Olaszországban mutatja, ezen ösvényt még nem felelték el, még összetesen sem adhatnak oly biztosítékot, mint aminő itt igényeltetni látszik.

Ha Napoleon a pápát a valódi állásba, melyben hivatala- s méltóságánál fogva lennie kell, akarja helyezni, akkor az ut hozzá, mint az e rőpiratban ezen helyen általa terveztetett, visszás és oly homályos, hogy ez még csak a fölületes bírálatot sem állja ki, s azért mi azt csak füstökénél fogva idevonszolt mozzanatnak tartjuk, melynek még magában Napoleon agyában sincs megállapodása. (G.)

HIVATALOS.

Ö es. k. Apostoli Felsége m. évi nov. 14-ről kelt legfelsőbb határozatával, nagy-károlyi gróf Károlyi Alajos es. k. valóságos kamarást saját rendkívüli követévé s meghatalmazott miniszterévé a porosz királyi udvarnál s mindkét mecklenburgi nagyhercegi udvaroknál legkegyelmesebben kinevezi méltóztatott.

Ö es. k. Apostoli Felsége *Latinovic* Jenő százados a 11. sz. II. Sándor orosz császár dzsidás-erzednél, kamarási méltósággal legkegyelmesebben fölrüházni méltóztatott.

Ö es. k. Apostoli Felsége m. évi dec. 27-ről kelt legfelsőbb határozatával legkegyelmesebben elrendelni méltóztatott, hogy az eddigelő békében 1—1 zászlóalj- jal fönalított 62 sorgyalogezred száma 3 3 zászlóalj- ból álló 80-ra emeltessék, a tactivai alakítás célszerűségének emelése s azoknál a szolgálat egységes vezetése- nek könnyebbitése végett.

LEVELEZÉSEK.

Kárpátalja, dec. végén. 1859. (Vége.) Ungv. megyében a társas élet sokkal élénkebb mint Zemplénben; de ezt leginkább csak Ungvárról mondhatjuk, hol a babyloni megzavart nemzet- ségek minden osztályát föltalálhatni. Szegény Árpád! ha tudta volna, hogy tiz évszázad mulva ennyi mindenféle zagyalóknépek fog medene- jél szolgálni e dicső emlékü hely, — de hogy, de hogy, de hogy ivott volna itt áldomást! Ungvár most ugy néz ki valóban, mint egy völgyi forrás, melynek központja mindinkább növekedő buzgásban mutatkozik; de melynek árja kiebb a vidékre el- hatni képtelen. Birtokos mívelt osztályunk e me- gyében méginkább elvonult s tartózkodó, mint

Zemplénben. De ez nem is csoda; mert nekünk nagy hegyeink s nagy folyóink vannak, melyek elválasztanak egymástól; amaz áthidázó köz- szellem pedig, melynek melege összeolvaszthatna bennünket, jelenleg teljesen hiányzik. Majd min- denki csak magának él, magának dolgozik. Egy szőlőszeti s borászati társulatunk is volna ugyan tervezetben; de ez érdeken is, valamint tisztelt hazánkia *Kandó Kálmán*, hiában agítal úgy *Torday Ede* hiában szónokol. Ungvár városában, mint mondám, nagyobb s gyümölcsözőbb tevé- kenység mutatkozik. Mert itt már elfogadtatott a tömeges biztosítás; rendeztetett a kéményspe- rési ügy; *Mészáros Károly* mint Rousseau Lengyelország alkotmánytervét, megcsinálta a város rendezésének miképenjét, s aztán *Markos Gergely* ügyvéd nagy erélyvel mozgatja azon piun desideriumot és szándokot, hogy a város vegye meg az itteni kincstári uradalmat, miután külön- ben is koldus. Sőt többet is mondhatok. A város, az uradalomé mellett új vásártartási jogot is nyert, mely hétfőkön gyakoroltatik. A gör. kath. püspökség végre egy újabb apáca-intézetet szán- dékozik alapítani, saját papjai leányainak neve- lése végett. Legjobb volna tán. a két pénzalapot egyesíteni s „unitis viribus“ munkálni a közcélna. Két gyenge esemete, főkép sovány földben, rit- kán szokott dús hajtásra emelkedni, s aztán, ha valamiben, kiváltkép a nevelésben szükség egy- ségre törekedni; különben ezen szónak „katholi- kus nevelés“ esekély értelme lesz, még kevesebb pedig annak, amit „nemzeti nevelésnek“ nevezünk.

Bereg megyében hasonírányu törekvések mutatkoznak majd minden rétegben, mint Zem- plénben. Anyagi gyarapodás, jól fölszerelt váltó gazdaság; mentül kevesebb adóhátralék: ez a jelszó minden komolyabb körben. Mintaul a gr. *Schönborn*-féle roppant uradalom tekintetik, hol *Benkő* ur ösztönzésére a néperő hiányát pótló gazdasági gépek alkalmazása nemcsak jótékony példaul szolgál másoknak, hanem a nevezett uradalom raktáraul egyszersmint a legszüksége- sebb gazdasági gépek- és eszközök megszerze- sére. Közforgalmi szempontból érdemesnek tar- tom fölemlíteni, hogy a Kassáról e megyén ke- resztül vezetendő új országút, Putka-Helmecféle irányozva, már nemcsak kiméretett, hanem egész Mármarosig, munkálatba is vétetett. Egészségügyi szempontból dr. Karlovszky, a szolyvai fürdők bérlője, készül Hygieának új esarnokot emelni; a vallás-erkölcsi nevelés előmozdítására pedig Munkácsos szintoly nőnevelő intézet alapítottatott apácák vezetése alatt mint Ungvárt. R. L.

Eperjes, (Pozsony m.) jan. 1, 1860. Ismét egy nevezetessége az előbbi magyar világnak futotta le földi pályáját. *Nagy Pál*, 1813-14 a pesti egyetemnél helyettes, 1815-37 a nagyvá-

radi akademia r. történetnára: „B. Simonyi József élete“, — „Historia Pragmatica Regni Hungariae“ és „Historia Universalis“ szerzője, később 1840 körül a „Nemzeti Ujság“ szerkesztője. A boldogult, ki apr. 18-án 1788. Gyöngyösön született, mint nyugdíjas tanár sem tudta nélkülözni egy pillanatig is a nemesebb munkát; élénk lelke véglegelhetéig birt magának szerezni szellemi foglalkozást. Míg végre a sok küzelem és nagy kor sulya alatt megtörvén ereje, tartózkodási helyéről, Budáról hön szeretet fiához nt. Nagy József plebánoshoz Eperjesre Pozsony megyébe rándult föl, kinek gyöngyédén ápoló karjai közt is az utolsó szentségek ajtatos fölvétele után, élszerűlt az Urban mult dec. 18-kán. A boldog föltámadás reménye viraszszon hamvai fölött!

POLITIKAI MOZZANATOK.

Ausztria. A bécsi „Neu. Nach.“ jan. 8-diki számában az ugyan bécsi „Presse“-nek így válaszol az általa támasztott kérdésre: „A „Presse“ szemleirője közlelebbi fölvilágosítást kér jan. 6-ki lapunk azon közlésére nézve, hogy Thouvenel ur, Walevszky gróf utóda, egy Franciaországban igen becsült műnek, mely Magyarországrol szól, szerzője volna. A szemleirő érzésben bevallja „teljes tudatlanságát“ és fölhi benntünket „minden tévedés kikertülésére“ vele kimerítőbbet közleni.

Sajnáljuk, hogy a „Pressé“-t e részben bevallott „teljes tudatlanságától“ nem menthetjük föl.

Thouvenel ur kérdései művének címe ez: „La Hongrie et la Valachie. Souvenirs de voyage et notices historiques par M. Edouard Thouvenel. Paris, Arthur Bertrand: Libraire-Editeur. 1840.

Ezen mű részletes utazási tudósítások alakjában mélyen beható tanulmányozásokat tartalmaz Magyarország s a dunai tartományok politikai s kereskedelmi viszonyai fölött. A szerző oly alaposság- és lelkesemességgel, minőt egy francia utazónál ritkán találunk, szerzett magának tudomást a beutazott országok viszonyai- és egyénéiről, és különösen Magyarország politikai szervezete- s parlamentáris harcainak leírása az 1832 egész 1836-ki nevezetes országgyűléseken a legjobbakhoz tartozik, miket nem csak külföldön, hanem Ausztriában is e tárgyrol irtak.

Franciaország. Páris, jan. 4-én. 1860. A „Volksfreund“-nak írják: „A nuntius újévi szavait nem lehet kétféleképp magyarázni. Hidegek, méltóságosak és szilárdak. Hasonló alkalommal még sohasem szólottak egy fejedelmhez is több hidegség- és tartózkodással a diplomatiai lestület nevében.

A császár válasza nem bir annyi éllel és kinyomattal, mint máskor. Mindenek között feltűnő az *elismert jogokról* ejtett új phrasis. A megnyugtatóst, melyet bizonyos egyének abból kiokoskodni akarnak, mi katolikusok nem találjuk föl benne. Ha vannak elismert jogok, ugy a szent atyái valóban azok. S tehát ezen esetben bizonyára a veszedelmes röpirat ellen alkalmazható az új phrasis; de mi egy idő óta már nagyon megszoktuk a kétértelmű beszédet rozsabb oldaláról venni, hogysem ma kivéteelt tegyünk.

A mostani körülmények közt, mint ezt könnyen kibethatja vala, ha annak politikája nem az övé volna.

Kiválón kell megjegyeztünk, hogy Sacconi ő magassága a diplomatiai testület tudtával beszélt akkép, amint beszélt, és hogy szavait a *legelső* fogalmazás alkalmazásával mindenki helyeselte. E tényben tükröződik a kellemetlen benyomás, melyet a röpirat okozott leginkább a hatalmak küldötteinél. Maga az angol követ is természetesen találta, hogy e benyomást ne széptigesse.

Újév előtt való napon mondá egyik diplomata a nuntiusnak: „Ha a császár Önnel ugy bánik, mint mult évben Hübner ural eszeleke, ugy Ön gonosz kelepébe kerül. Ön nem fog válaszolhatni.“ — „Téved Ön, válaszolá Sacconi, én felelni fognék, mert én nem ismerem el a császárnak azon jogát, hogy a diplomatiai bevett szokás határain annyira túltegye magát, habár a pápának, mint az egyházi államok fejedelmének csak világi állása forogna is szóban.“

A párisi bibornok-érseket közönségesen az újévi udvarlás alkalmával több mint száz egyházi férfi szokta kísérel; ez alkalommal csak 14-en csatlakoztak hozzája s ezekből egy nem is önkényesen; a káptalanbeli tagok *sorsoltak*, ki kísérelje az érseket. A császár nem tudá egészen elrejteti a kedvetlen meglepetést az érsek eszéki kíséretének megpillantásánál. Az evangélikus és izraelita vallás-szolgák annál számosabban voltak képviselve.

A bibornok-érsek nem eléglé meg, mint máskor, kísérelt bemutatni, hanem beszédet is tartott, melyre a császár az ismeretes, semmitsem-mondó választ adá „Én, mint fejedelm és mint katolikus, teljesíteni fogom: kötelességemet.“

Párisi tudósítások szerint összefüggő *Goyon* tábornok behatása a francia csapatok szándékolt kivonulataával Rómából. Ezen eszmével nagyon foglalkoznak most Párisban, természetesen csak a lehető legrosszabb esetre készítvén azt elő.

— Jan. 4. Tegnapelőtt este 9-től 11-ig nagy elfogadás a volt Tuileriák trónteremében. — Sylvester estéjen pedig ugyanott egy bizalmas estély, melybe az oraniai herceg, továbbá Metternich és Reusz hercegek meghíva voltak.

Napoleon herceg ismét átveendő a gyarmati miniszterséget, egyesítve a tengerészetivel, mint már korábban mondták, nagy-admirál címe alatt. Egy hosszú beszélgetés, melyet Napoleon herceg tegnap a császárral tartott, a hírek új táplálékot ada.

A január 2-diki diplomatiai nagy estélyen a császár hirtelen Kisseleff orosz követhoz fordult, hangosan kérdeztvén őt, hogy a körülállók is hallhaták: „Mit vél a congressusról?“ Az orosz követ egykissé meglepetve, de tapintatteljesen azt felelt, hogy: ő észrevette, miszerint ama teremben a legjobban érdekeltek remélték afölül valamit hallhatni. A császár erre nevetve viszonzá, hogy öneki e fölött „semmi mondanivalója sincs.“ Ebben a pillanatban a császárné férjét karonfogta, mire Kisseleff ur e szókra fakadt: „Kár, talán valamivel többet hallhattunk volna.“

— Párisból, jan. 4-rol írják: *Ugy látszik*, hogy az egész congressusi terv dugába dől. *Ugy látszik*, mondom, mert reggelig új színben állhat elő. Helyesen állítottat, miszerint a congressus létesülése a császárnak nagyon érdekében áll, mert midőn ez állítottat, akkor a francia politikának még a villafrancai és zürichi egyezmények szolgálati alapjául, azaz, az olasz forradalommal szemközt legnagyobb érdekében állt Napoleonnak, hogy a congressust, és így egész Európát, felelőssé tehesse az újításokért. A congressus nem jelentett és nem is jelenthetet egyebet, mint az olasz kérdésnek monarchicus megoldását. Azonban mióta Napoleon el van határozva, vagy elhatározva lenni látszik e kérdést másképp oldani meg:

sokk
gress
talma
elosz
köny

gyobn

a vid

Magá

hatás

dig ny

a pap

dón a

rattal

a paps

hogy

szob

nyv

mev

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

nyv

ecconi ő ma-
zél akkép,
almazás al-
krözódik a
ozott legin-
ol követ is
zépítgesse.
diplomata a
mint muli
kelepecébe
On, váln
n ismerem
iai bevett
ár a pápá-
sak világi

a az újvi
rfiu szokta
k hozzája
nbeli ta-
nem tudá
érsék ese-
relikus és
ltak kép-

máskor,
melyre a
aszt adá
ni fogom:

m tábor-
kivonul-
alkoznak
groszabb

ig nagy
nylvester
elybe az
hercegek

matí mi-
már ko-
hosszu
csészár-

a a szá-
angosan
Mit vél
lepetve,
misze-
emlétek
viszon-
sines." a
a, mire
rel töb-

gy az
ndom,
tatott,
nagyon
francia
ények
szem-
gy a
sse az
jelent-
meg-
vagy
meg:

sokkal inkább akadálykép tűnhetnek föl előtte a congressus, minélfogva semmit sem teend a conservatív hatalmasságoknak a röpirat által előidézett aggodalmaik eloszlatására. Angolországra támaszkodva, akaratát könnyen föganatosíthatni hiszi.

— Az orleansi püspök levele mint röpirat még nagyobb keletben van — kivált a tartományokban, mióta a vidéki lapok által való közbeocsátás megtiltatott, Magániratokból azt vehető ki, hogy a röpirat igen rossz hatást idézett elő Franciaországnak déli, különösen pedig nyugoti népsége között. Nevezetesen Bretagne-ban a papság nagyon rossz néven látszik azt venni. Mert midőn a két felség a sz. Aury kápolnához menő bucsújára rattal ezen nagykatholikus tartományon át útra kelt, a papság kötelességének tartá, minden lehető elkövetni, hogy számukra a nép részéről rokonszenves fogadtatást biztosíthasson. Mi a papságnak sikerült is, De most már meg vannak hőkvenve a tartomány lakói; nem akarják érteni azon különöséget, mely a pápának lelki és világi hatalma közt tétetik, és neheztelnek saját papjaikra, hogy t. i. nem régen napoleoni lelkesedésre bírták őket. Ezért van, hogy az orleansi főpap igen érthetőség levelének a napisajtó általi terjesztését Napoleon tovább nem engedí; hanem a félhivat. „Costit.⁴” beszélt az orleansi főpappal akármilyen hangon. Az Ünvers még csak annyit sem mert tenni, hogy a kölni érseknek beszédét azon küldöttséghez, mely a pápának szóló filiratot kézbesíteni jött hozzá, közé tegye. Készt megintése van már az Ünvers-nek s így a beltgyűlésert minden percben föllégesztheti.

Olaszország. Róma, dec. 31. Cavour grófnak a congressusra küldendő szárd meghatalmazottá való kinevezetése itt, hol a grófit, mint Róma minden politikai önállóságának és a pápi főhatalom elkeseredett ellenségét tekintik, a legkedvezetlenebb benyomást tette. A szent atya Grammont hercegnek kimondta elhatározását, hogy ilyen körülmények közt nem fogja a párisi meghívást igénybe venni s ott magát képviselteni, s csak nagy idő s fáradságba került ő szentségét engedteltebb határozatra bírni. Tehát most, ha valami új akadály közbe nem jő, Antonelli bibornok a legközelebbi esztőtörtökön utra fog kelni. A pápai tábornokok, Kalbermarten és Schmidt, legjobb rendben tartják csapataikat, ámbar azok száma némelyek szerint nem több, mint 8000-re megy, holott a Romagnában álló ellenség — odaérteve a szabadcsapatokat is — legalább kétannyi.

Nápoly, dec. 28. Az Abruzzokba küldött hadtest a határokat bétte mindig elfoglalva tartja, hogy azokat Garibaldi bétte ellen védelmezze. A katonák elégedetlenek, mivel a hadi díjt elvonják tőlük. Majdnem fele beteg a katonáknak s a kórházakban szenved. Az itteni börtönökben 11 egyén van, kik még a Milano-féle me-renytel miatt a rendőr-minisztertől befogattak s már három év óta ítélet nélkül ülnek.

Turin, dec. 29. 1859. Bizonyosnak tartják, hogy a francia kormány a középolaszországi tartományok rendetlenkedéseit nem nézi kedvetlenül, mindez előnyére fog szolgálni a congressus által kiviendő terveikhez. Ezen hírek szerént a császár el volna határozva, mielyt a pápától elszakadt tartományokból egyetlen állam szerveztessék, melynek népei királyt választanak magoknak. Ha Napoleon sógorának királyságot akar állítani, hihetőleg Piemontnak szemet kell hozzá hunyia.

A minisztereknek új tálmányukhoz nem kedvez a szerencse a kormányzókat behozatalát illetőleg; egy újabb meghasonlás igazolja, miőt tiszteletben tartatnak, a kormány ez ügyökei. Osztálytábornok *Cialdini*, kinek eddigél Bresciában volt főhadiszállása, kinyilatkozta-

tá, miszerént ő a polgári kormányzó rendeleteinek nem fog hódolni, s mihelyt az Bresciába érkezik, ő a várost azonnal elhagyandja s Turinba megy. E nyilatkozat nem csekély zavarba hozta a kormányt, minthogy Cialdini elbocsátatása, ki a sereg egyik legkedvesebb és legderekab tabornoka, a közönségben elégtelenséget szült volna. Hogy tehát a kelepecéből kikenekedjék, oly kibocsátványt tett közzé, mely szerént az osztálytábornokok ninesenek a polgári kormányzóknak alárendelve, hanem saját parancsnoksággal bírnak. — Bresciáról levén szó, nem hallgathatom el ama nagyszerű *tüncvígalmat*, melyet az ott szállásoló katonaság készült a polgároknak adni. Az összes tisztikar 4 gyalogezredből, valamint 4 tüzéri zászlóalj- és több lovassági osztaályból adja össze az összegeket e dahidót nemzeti ünneppélylyé alakítani. Maga a király is küldött egy sajátkezűleg elejtett szarvast és 500 füveg pezsgőt. Azonban a küldöttségileg történt meghívást el nem fogadta. — *Garibaldi* tegnap a fővárosba érkezett, miután már előbb Milanóban ő egy ellentényezés (demonstratio) tárgya lett volna. Néhány utcát, mikén át jöve, kivilágítottak, és mint Olaszthonban szokás, megtapsolták, mire a néphez ünneppélyes beszédet tartott. Még azon este Turinba ment Jövetelének céljáról mitem tudhatni. —

Angolország. A „Times” nyilatkozata lényeges fölvilágosítást hoz Angolország állásáról Franciaország terveihez; a „Köln-Zeit.” párisi távirata szerént t. i. Párisban f. hó 4-én a börszén a hír keletkezett, hogy Francia-, Angol-, Oroszország és Sardinia által az olasz-honi kérdést egészen kiegyenlítő jegyzökönyv iratott alá. —

Spanyolország. A marokkóiak fegyverzetéről olvassuk: a gyalog és lovas katonaság egyforma fegyvermenteket használ, névszerént löfegyvert, egy zsinóron függő görbe kardot. A gyalogság szuronyt, a lovasaság pedig pisztolyt visel; azonban nem mindnyájan bírnak ily teljes készlettel. A mór löfegyverek nagy tussal levén ellátva, jóval nehezebbek a mieinknél. A lakat rajtok fölülte durva, a célpont igen alkalmas; minthogy a sarkpont igen magasan fekszik, rendkívül messze hordanak, de ritkán találják el a célt. A marokkói katona nem ismer töltényeket, ő különféle eszközökben vízi magával löszereit; a löpört szaruban, a golyókat börtáskában, mi által a fegyvertöltés igen nehezítettik. Ezen körülmény és a tüzkő rossz minősége oka annak, hogy a marokkói löfegyvereknek, valamint a lovasaság működésének is, oly csekély az eredménye.

Madridból, jan. 3-ról táviratokat: „Tegnapelőtt 450 sebesültünk és 50 halottunk volt. A flotta az ellenséget jó sikerrel lödöze. Tegnap reggel 4 század mass-felórányira előnyomult, anélkül, hogy legkisebb ellenállásra talált volna. A mórok csapataink mozgását két óráig párhuzamos irányban követték.

Törökország. Konstantinápoly, dec. 24. A kereskedelmi miniszter *Mahmud* pasa fölmendetvén hivatalától, helyébe *Fahem* pasa lón kinevezve. Hét tartományfőnök változott. A görög lap *Byzantis* megintést kapott. *Haider* Effendi *Teheranba* küldetett követül.

Amerika. *Newyork,* dec. 16. Az elnök helybenhagyta az angol és amerikai hatóságok közt létrejött egyezményt, melynek következtében *San Juan* sziget 100 angol és 100 amerikai katona által tartatik megszállva.

India. A „Tr. Zeit.” különféle keleti újdonságai között olvassuk: Calcutta, Bombay s Cauton tartományokat illetőleg. A lázadók száma, ideszámítván a nőket és gyermekeket, 6000 főből áll. *Nena Sahib* halála híreszteltetik, de könnyen meglehet, hogy csak az angolok elámitásaért koholtott. A lázadók elleni műkö-

dések egyre folynak és pedig elég erélyesen *Bundelcindban*; Rohillással az ügy még nincs befejezve, ő egyre védelmezi magát Nizám tartományban. *Pendschában*, nevezetesen Kohat nevű kerületben *Melham* tüzérszázados Vuziris rablócsapatja által megtámadtatva meggyilkoltatott.

— Nov. 6-án „Laplace” gőzös Turontól *Singaporeba* érkezett *Rigault de Genouilly* admirállal. Mielőtt Turont a gőzös elhagyá, kikötött ott „Flora Temple” amerikai hajó, mely a Havanahba szánt 800 munkással a sinai vizeken hajótörést szenvedett. *Singaporeból* erősítő csapatok küldettek *Samarahba*, hol még egyre zavarognak. *Bahianna* gőzös *Singapore*-nak Jáva-val való egybekötésére szánt sodronnyal nov. 10-én érkezett meg szintén *Singapore*-ban.

— *Jáván*, Cebelshől érkezett hírek nyomán a háborúnak gyors bevégeztét Bonival alig hihette valaki. A népesség sokkal inkább fel van izgatva mint valaha. *Bataviában* a fölkelés ismét erősödött.

Sina. *Szanghai*-ban (nov. 7.) ismét azon hír terjedt el, hogy a sinai kormány szándékozik amerikai közbenjárást venni igénybe Anglia- s Franciaországgal való vitáiban. Evégre tért vissza *Japanból* Ward, az amerikai követ és *Kvanshanba* ment, amiúnt mondatik, a tartomány főkörmányzójával értekezni, s híhetőleg tőle megtudni okát, miért elleneztek a szövetséges államokkal kötött egyezkedésnek a nyílt kikötőkben való életbelepítését. — *Indiából* ismét hadesapatok érkeztek, melyek *Canton*-ban fognak tölteni át szállásolni; egyébiránt alig híhető, hogy jövővi májushó előtt valami kezdeményeztetik *Peking* ellen. — A kereskedés *Japan*-nal egyre gyarapszik és híhetőleg fokoztatni emelkedni fog.

Legujabb.

Turin, január 8. *Callegno* tanácsos és *Cays* gróf követ nyilatkozatokat tettek a pápa javára; *Costa della Torre* és *Brignole Sale* marchese hasonló értelemben iratokat fognak kiadni; innen is fog egy hódelati nyilatkozvány *Rómába* küldetni.

Páris, január 5. *Walewszky* gróf visszalépése általános ügy tekintetik, mint megerősítése a röpiratban foglalt politikának. *Walewszky* a külügyet 1855-ben május 7-ikén vette át, *Drouin de Lhuys*-t helyettesítvén *Walewszky* elnökölt az 1856-diki congressuson, de sorsa nem engedé, hogy egy új államgyűlésben hasonló szerepet játszó. — Elbocsátatása arra mutat, hogy a congressus nem oly hamar fog összejönni. — A római ügyek *Walewszky* visszalépésével nagyon természetesen összefüggésben állnak. A gróf most nem vesz át semmi új hivatalt és az egyidőben megjelent császári rendelet neki mint császári titkos tanácsosnak 100,000 frank évi pensiót biztosít. Ő ugyan még mindig senator is, de ez csak mint egy rendkívüli tisztetbeli állomás és nem mint fizetéses hivatal tekintetik. Mondják, hogy a gróf utazni fog. Egy másik miniszteri kombinációról meglehetősen sokat beszélnek. *Fould Achille* ur főkincstárnokká fog kinevezetni és, mint ilyen fogná mind az ország pénzügyeit, mind az udvari pénztárt kezelni.

Páris, január 6. A congressus létrejövele valószínűtlen lett. Az angol követtség titkára *Parisban*, *Grey W. G.* ügyvivővé nevezetett ki, minthogy *Cowley lord* a parlament megnyitásaig *Londonban* fog maradni. A kaurák megtartása fogja a két egyesült kormány politikáját meghatározni. Gróf *Persigny* tegnap *Londonba* visszatért. A versaillesi püspök egy szabadelvű nyilatkozatot bocsátott közre.

London, január 8. A „M. Post” írja, hogy *Thouvenel* ur nagyon pártolja az angol szövetséget a véleménykülönbség dacára is. *Napoleon* császár eltökélte magát, hogy *Angliával* egy uton járjon, hogy *Közép-Olasz*-hon ügyeit egyelrendezék, miszerént az szabaddá legyen és ellenállás nélkül helyet foglaljon az európai nemzettek közt, bár mindjárt a congressus meg nem tartatnék.

A „Times” megtámadja a Franciaországgal való támadó-szövetség és a háboru eszméjét, *Olaszorszá* gyámolítására.

A pápai államok kormánya, hogy a romagnai állapotok által előidézett pénzszorongásból meneküljön, egyelőre olyatén kölesönhez folyamodott, miszerént 100-százdi-s kötelezvényeket ad ki, melyek 5%-ot jövedelmezendnek. *Rothschildhoz* s a nyilvános piacokhoz a kormány még nem fordult s be akarja várni, vajjon a magánosok közt elegendő számu részvény fog-e elkelni. — *Westphalia* több városában s nevezetesen *Paderborn*- és *Münsterben* több oly pápai kötelezvény már végre talált. A föltételek igen kedvezők, 100-ért 80-at kell befizetni s így 6% van biztosítva. A biztosság is csak olyan, mint bármily más államnál. Miután a pápai állam küfforrásai sokfélék és jelentékenyek. Ohajtható, hogy a *westphaliai* példa követőkre találjon. A szent atyán ekkép hathatósan segítve lesz. (Vlksfr.)

TUDOMÁNY, IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A széphalmi ünnepély.

(Dec. 30-án 1859.)

Zemplén megyében, *Kazinezy* Ferenc lakhelyén: az általa és róla *Széphalom*-nak méltán nevezett *Kis-Bányáska* helységében, (Ujhelytől fél mérföldnyire), hol a diésüült élt, hol hamvai saját kertjében egyszerű kőszobor, neje pedig kisserű kő-kereszt alatt pihennek, a mai napon megtartott a kegyelet ünnepélye.

Az idő a korszakhoz képest komor, kűdös, valóban kedvezőtlen volt; elnézve a gyülekezet megszámitatlan seregén, lehetetlen volt az elrészkenyitlés szent könyvit visszatartóztatni, midőn láttuk a magaskörül hölgyek ragyogó koszorúját, a hófehér-haju tisztés öregek nagy számát, a magas arisztocrátiának és a derék nemességnek, az emberiség erejének, a mivel polgárságnak, a vallás szolgáinak, tudósoknak, és a nap jelentőségét fölfogott népnek nagy gyülekezését. Ezek mellett a mézesbáhosok és cukraszok sátrait. Mintha *Széphalom* környékén egy régi rákosmezői gyűlés elevenült volna meg.

A magyar író és nyelvművelő emlékének ezen megtisztelése legelsőben a „Sárospataki Füzetekben” említtetett föl, és megőrtvén az igaz szók a hálás nemzet, jeleséink, városaink, falunk vetélkedve siettek, hogy a legműtöbb emlékezet ünnepélyét megüljék. Mi utolsó maradtunk, mert elsőek valánk.

Az ünnepély megengedtetvén, biztosságnak kellett alakulnia, mely a esendért és az ünnepély céljáért felelős legyen. A biztosság megalakult, elnökükül báró *Senygy Pál* es. k. kamarás és gróf *Károlyi Ede* megyebeli kűtűn földbirtokosokat választván, kik az elválasztatást megkülönböztető tisztetként fogadák, és nemes buzgósággal működtek. Az ünnepély rendszorozatából némeleyeket el kell mondanunk.

Nevezetesen addig is, míg a nemzeti kegyelet *Kazinezy*-hoz illő emléket emeltetne a széphalmi siron, négy (hűsz-hűsz éves) cserfa beültetése rendeltetett el a sirhalom négy szögletére. Ennek tövestül földestül való kivételését és *Széphalomra* szállíttatását a nagyrabecsülés emlékezetében élő s a pataki vártemplom sirboltjában

nyugv
nemze
lína e
pedig
Károly
s. pat

ségéb
pár, s
magy
elülj
lomra

kies h
fia gr
kal ke
szám
gökke
fávols
földre
kal jel
fontart

„Vad
óraban
koesik

veté. E
ügyvé

M
két el
elfogla
zések
teljes
és a ro
del üdv

eslil h
élni fog
hangzó
résben,

U
szédch

ki *Szen*
tal szor

E
lelkész
könyv
hogy a
meté e
amymb
idő má
zet pó
az ister
kezet fi

V
gróf ur
után lo
nemzet
egyik l
nagy fé
oly mel
bérecs
terését
kértész
alatt es
öntözés
elljáró

nyugvó *regéi Breconheim Ferdinánd* herceg özvegye, a nemzeti nyelvünket lelkesen beszélő *Schwarzenberg Karolina* csillagkeresztes hercegnő vállalá el, — végrehajtató pedig a boldogult herceg felhatalmazottja, *Szentiványi Károly* cs. k. kamarás, zempléni megyei földbirtokos ur, a s. pataki és regéi uradalom derek tisztikara által.

Ezen tövestül kivett fák a regéi uradalom erdőségében azokhoz készült szánokra helyeztetvén, öt-öt pár, szalagokkal és bojtokkal ékesített ökrövonattal, magyar béresek által kísérve, az uradalmi helységek elüljárói és munkás népe által kísérvé hozattak Széplalomra, főállva és meglepő látványt mutatva.

Kazinczy Ferenc széplalmi kertjének, ez igazán kies helynek azon része, hol kedves nejevel, *Török Zsófia* grófnővel egyszerű sirhant alatt nyugszik, korlátokkal kerítettett el. Elég tágas tér volt ez; benn a hülgyek számára ülészek, az ünnepély szónokainak pedig szőnyegekkel behúzott emelvények rendeztetők. Körül nagy fávolságban szalmakazlak hányattak szét a hóval fedett földre; a kocsik és szekerek utjai kis nemzeti lobogókkal jelöltettek meg, és számos rendező sürgött a jó rend föntartása körül.

A menet S.-A.-Ujhelyből a város közepén álló „Vadász-kürtből” indult meg a programmban kitűzött órában, mielőtt már a vidék minden részeiből számtalan kocsik, szekerek és gyalogok özönlöttek ki Széplalomra.

A S.-A.-Ujhelyből kiindult menetet 357 kocsi követte. E menetet számos segédekkel *Marsalkota* Tamás ügyvéd vezette, szép magyar öltözetben, lóháton.

Megérkezvén Széplalomra, a bizottság, élén a két elnök, a tömördek kíséret s a hülgyek helyeiket elfoglalák. A bizottság, a roppant sokaság közt eljenzések közt jutott helyéhez, s legelőbb is az emelvényre teljes nemzeti díszöltönyben *Senyey Pál* báró úr lépett, és a roppant gyülekezést átható remek alkalmi beszéddel üdvözölte, és az ünnepélyt megnyitá.

Többi közt mondá: hogy a mely nemzet így beszélő halhatatlan fiait és íróit: életképességet tanúsít, s élni fog örökre. S beszédét e mindenki szívében viszhangozó obajtással végzé: „legyünk egyetértők a kitűrésben, és kitérők az egyetértésben.”

Utána *Erdélyi János* jeles írónk lépett fel, de beszédcélből (rekedsége miatt) keveset lehetett hallani.

Öt *Matulay Etele* hercegi uradalmi ügyvéd követé, ki *Szemere Miklósnak* alkalmi versét teljes hangnyomattal szavalá.

Ezután *Kálniczky András* kovácsvágási ref. agg lelkész lépett az emelvényre, s ősz fűrtjeinek látására könyek peregetk a résztvevő szemekből. És elmondá, hogy az 1831-ik esztendőben a nagy choleraiban ő temet el tizenötöd-magával Kazinczy Ferencet. Akkor annyiból állt végtiszességeinek gyülekezete a rémítő idő miatt; s most e zordan időben mily roppant gyülekezett pótolja azt vissza, a mit Kazinczy megérdemelt; és az isteni gondviselés magasztosságára terítvén a gyülekezeti figyelmét, meghatóan végzé beszédét.

Végre a bizottság másik elnöke, *Károlyi Eduárd* gróf ur szolt a gyülekezethez remek készültéggel. Azután lelkes neje, született *Kornis Klára* grófnő fényes nemzeti öltönyben megkoszorúza a sirhalmot. Erdély egyik legszebb, legnemesebb urbölgye állott most azon nagy férfi sirja fölött, ki „Erdélyi leveleiben” mindig oly melegen írt a lelkes erdélyi urbölgyekről és a szép bérces hazáról. Majd a bizottság elnökei a cserfák ültetését kezék meg, mely a hercegi erdészisztek és kertészek vezetése mellett a vetélkedő munkások kezei alatt csakhamar végbement. E szép cserfák ápolását és öntözését a szomszéd Hosszú-Láz helység szorgalmas elüljárói vállalták magukra.

Az ünnepély gyülekezete érkezése alatt az ünnepély megkezdéseig az újhelyi jóravalló népeznekar temetési lassú darabokat játszott. Ünnepély közben a közönség, vezéreltetve a sárospataki mévelt ifjuság által, *Kölcsey* himnusát és *Vörösmarty* „Szózatát” meghatóan éneklé. Továbbá Kovács-Vágás (abaujmegeyi jeles község) polgári énekkara a Kecskeméthy iskolatanító ur által betanított alkalmi dalt szép sikerrel zengé el.

A menet szép renddel tért vissza S.-A.-Uj-helybe, a „Korona” vendéglőbe. Meglepo volt a s.-a.-újhelyi eddigi „Cerkó utcán” már a „Kazinczy-utca” fölirásokat olvasni.

A „Korona”-vendéglőben a honfiumtűvésznök *Bécsy György* által sikeriltlen-készített *Kazinczy-arckep* volt közszorúkkal ékítettten fölfüggesztve, s ott 320 teritékű vendégség tartatott, s jótékony célokra való adakozások, és szép toasztok mellett így fejeztetett be Zemplében, ahol kezdeményezve volt a Kazinczy-ünnepély, s vele az emlékeztetés 1859-ik esztendő. (Hff.)

TÁROGATÓ.

— Vasárnap, január 8-ikán, tartatott a Doppler-testvérek hangversenye a Muzem díszteremében szépszámú közönség előtt. Az egész személyzet általános tetszésben részesült, s különösen a Szerdahelyitől szavalt „Magyar-dívat” című költemény tett nagy hatást a kizárólag magyar közönségre.

— Szébenben, — mint a K. Közlöny írja — már közel 400 forintot gyűjtöttek a Kazinczy-alapítványra, mely özvegyhez a szászok és románok is szép részt adtak. Van számos szász kereskedő, ki 5—10 forinittal járult e magyar cél gyámolítására „szép jeleül annak, hogy a nemzetközi egyetértés mind nagyobb gyökeret ver.”

— Az anyyira várt „magyar urak bálja” f. hó 23-kán, febr. 6-án és 23-án fog megtartatni, s mint halljuk a részvények már egytől-egyig elkelték. Így tehát csakugyan igaz lesz a hír, mely a bálók fényéről előre kering, annyival is inkább, mert nők férfiak egyaránt magyar jelmezen fognak megjelenni. Azt hinné az ember, hogy a magyar dívat általános behozatala kevesebbit a családapák kiadását; e reményt a legtöbb szabó és kereskedő roppant drágasága meghiúsítá. Azonban a családapákon mégis könnyíteni fog a nemzeti viselet dívata, ha mint reméljük nem csak tartós, hanem állandó lesz; mert akkor elhordhatunk egy átitált, egy budát stb. jó sok ideig; míg a frakkot és száféle felöltönyt mindig módosított alakban kényszerítette az emberre a zsarnok dívat.

— A „Budapesti Orvos-egylet” f. hó 7-én tartott rend. gyűlése alkalmával orv.-tr. *Wilhelm* a csúszos szélhűdésekről és ezek bevezetett villany (inducierte Electricität) általi gyógyításáról értekezett. Ezen előadásához kapselott tárgyalás után orv.-tr. *Wirscher* próbatételek által a hasabos szemüvegek — (prismatische Brillen) alkalmazását mutatta.

— A *Rákóczy-induló* eredetét *Fáy István* gróf következőképen adja elő. Midőn felső-vadászi II-dik Rákóczy Ferenc, római szent birodalmi herceg, az akkoriban híres szépségű *Karolina Amália* hercegnőt, Hessen Valfrid herceg és hártárgróf leányát nőül vevén, Magyarországba Sárospatakra hozta, melynek örökös ura volt, s pár nap mulva, mint Sáros megye örökös főispánja, Eperjesen nagy pompával fényes bemenetét tartotta: ez alkalommal az akkoriban leg-híresb cigányzenész *Barza Mihály*, *Cinka Panna* nagyatya, kit később gróf Csáky bibornok s Magyarország primása le is arcképeztetett (de nem tudni, hol van e kép), udvari zenésze lett Rákóczynak, ki igen vendégszerető ember volt, s a vig mulatságokat nagyon kedvelte. Ez a *Barna Mihály*

Rákóczyt mindenüvé követte, s midőn ura a neki kínált amnestiát elfogadni nem akarta, lábaihoz borulva e szavakat mondá: „Oh kegyelmes fejedelem! mit mívelsz, mit cselekszel? itt hagyod a vagyont és még a ninceset keresni? Ezen időtájjban komponálta Barna a Rákóczy-nótát, mely tele eredetiséggel, zenei belbesssel s a sajnó sziv szomoru kifakadásaival. E nóta csakhamar igen népszerűvé lett, s a nép és czigányok közt híven főnmaradt. Barna Mihály maga tanította be unokáját Cinka Pannát a Rákóczy-nótára, kitől aztán először kótára tette Vaecek Károly jászói prémontréi kanonok, ki ezelőtt 32 évvel halt meg 93 éves korában. Ez a Vaecek is híres zenész volt akkoriban, különösen a hosszú pasztorfuruilyát kitűnőleg tudta kezelni, s Bécsben az udvar előtt is produkálta magát. Ezen adatokat gr. Fáy István részént tőle, részént pedig nagyatyjától gr. Fáy Lászlótól hallotta, ki Cinka Pannának nagy pártolója volt. Vaecek kanonoktól hallá azt is, hogy ez később Veszprém Csermák jelenlétében leírva átadta a Rákóczy-nótát Ruzsitskának, ki aztán abból a Rákóczy-indulót, és hozzá az útközvetet készítte, mely utóbbi a grófnak csak töredékekben jutott kezeihez és sokat kellett rajta igazítania. Mindahárom darab a legközelebb megjelent füzetben egy láncolatban fordul elő, míg Berlioz transcriptiójában csupán az útközvet párosul az indulóval.

(B. H.)

Nemzeti színház. — Jan. 8-kán a *Jótekonny Négy-*

Ipar, gazdaság, pénzügy, kereskedelem és közlekedés.

Pest, jan. 7. A folyó hó 5-én tartott heti baromvásáron elkel mindössze 1099 db marha, u. m. 491 db ökör 118—178 frt.; 411 db tehén 68—120 frt. párja, 92 db fejős-tehén 62—160 frt. dbja; 105 db fiatal marha 26—46 frt. párja osztr. értékben. A 3-ki és 5-ki aprómarhavasáron elkel 8476 db fiatal tyúk 50—80 kr.; 529 db kappan 1 frt. — 1 frt. 20 kr.; 638 db kacska 1 frt. — 1 frt. 20 kr.; 754 db liba, a hizlaltja 2—4 frt.; 2119 db pújka 2—4 frt. osztr. ért. párja. 140,000 db tyúktojás 12—14 dbja 40 kr.; 600 db nyúl 80 kr. — 1 frt. dbja. — Az 5-iki halvásáron elkel 42 mázsa hal, u. m. 10 mázsa potyka 24—30 frt.; 2 mázsa tok 20—24 frt.; 2 mázsa csuka 20—26 frt.; 14 mázsa kecsge 14—16 frt.; 6 mázsa fogas 40 frt.; 8 mázsa kárász 6 frt. mázsája. — A 3-iki és 5-iki disznóvásáron elkel mintegy 569 mázsa. A szalonás hus fontja 18—23 kr. (mázsánként 19—21 frt.); szalonas fontja 26 kr. (mázsája 23—24 frt.); zsir fontja 29—30 kr. A sertéspiacon január 1-sejétől 5-éig 2030 sertés kelt el, fontonként egymásra 20-23 krajával. Az órak mind osztrák értékben.

— *Aratási eredmény a sopronyi közigazgatási kerületben, 1859.* Az azelelti évihez képest középszerű volt a termés. Az őszi gabona termése csak Somogyban, Vasban s

let évenként megtartatni szokott álarcos táncvigalma igen nagyszámú közönség jelenlétében ment véghez. Nem célnk itt az álarcos vigalmakról, vallásérkölési szempontból ítélve, tüzetes értekezést tartani azoknak helyes vagy nem helyessége fölött általában, — csak azon szerény észrevétel hajtjuk tenni, hogy nem ártana az ismeretlen álarcosokkal kissé illedelmesebb hangon társalogni, nehogy ezáltal a finom műveltségű nők gyöngéd érzelmei csak legkevésbé is megsértessenek. — Egyébiránt a mai álarcos táncvigalom egyike volt a legfényesebbeknek; nemzetiségünk gyönyörűen volt képviselve a szebbnél szebb magyaröltözékekkel, melyekben a diszes hölgyekoszoru s a férfiaknak legnagyobb része megjelent. Ugy látszik meg jött az idő, mely föltámaszsa a már hiréből is alig ismert régi magyar dalidókat, s vajha ez soha se tünnek el újra. — Bár a jelen táncvigalom alkalmával rendezett táncról, a közönség roppant száma miatt, szó sem lehetett, mindenki élvezettel tölté az estét, hallván ama kedvre derítő csárdásokat és lelkesítő indulókat, melyeket *Sárköz* zenekara az ifjúság tapsviharai közt húzott. A „*Szózat*” eljátszása után, melyet az egész közönség kalaplevéve hallgatott, négy óra felé a „Rákóczy-induló”-val végződött a maga nemében eddig páratlanul nevezhető vigalom.

Tulajdonos kiadó és felelős szerkesztő:

Főmunkatárs:

Lonkay Antal.

Garay Alajos.

egyrest M. Óvár vidékén vala jó. A többi idecsatolt megyékben középszerű. Hasonlókép a tavaszi gabonác csak Soprony, Mosony és Somogy megyékben jó, a többiekben jobbra középszerű. A kétszeres termése az összes megyékben, Somogy megye kivételével, csak kedvezőtlennek mondhatatik, miután az egyébiránt elég bőséges kolompertermés a több helyiütt bekövetkezett rothadások miatt igen szenvedett.

Ami a réttermést és takarmányt illeti, az egészben véve jól fizetett, csupán Mosony és Zala megyében volt a sarjtermés, az előbbi évihez hasonlítva, mennyiségre nézve csaknem kétharmadával csekélyebb, mi minden megyéről áll, Mosony kivételével; minőségre is a szűret csak középszerűnek mondható. E kedvezőtlen aratási eredményre különösen az augusztus havában előfordult gyakori jégverések, valamint a szeptember és október havabani tartós esőzések hatottak hátrányosan. Haszonlag a tavaszi hidegek és a tartós esőre következett szárazság épen a gyümölcs virágzása alatt okozták, hogy gyümölcs is kevés termett és minősége a középszerűn aluli. Az előbbi év túlbősége azonban fedezi a hiányokat, s élelmi szükségétől tartani nem lehet, sőt remélhető, hogy Vas, Somogy és Mosony megyékben még kivitelre is fog gabna maradni.

(B. H.)

Árkelet a bécsi börzén jan. 7.

5% ausztr. értékben	68.50	Loyd	225.-
5% nemzeti kölcsön	79.40	Pesti lánchid	330.-
5% metaliques	72.60	Ejszaki vasut	192.80
4 1/2%	64.-	Allamvasut	271.-
5% magy. föhlt. köt.	73.25	Nyug. vasut	176.25
1854 ki állampapírok	350.-	Déli	154.50
1854 ki	130.25	Tiszai	105.-
1859 ki	113.-	Pardubítzi	139.-
Conoi	47.-	Amsterdam 100 holl. f.	—
Hitelesorszej	102.-	Augsburg 100 f. é. d.	—
1% Dumagózh. sorsj.	102.50	Frankfurt 100 f. é. d.	—
Hg Eszterházy	83.-	Hamburg 100 m. h.	107.50
Hg Salm	40.50	London 10 ft. st.	91.75
Hg Pálffy	78.-	Páris 100 frank	25.-
Hg Clary	37.-	Bukarest oláh piasz	49.80
Gr. St. Genois	38.50	Konstantinápoly 100 lsz. p.	18.40
Budai	40 foz	Cs. koronás	17.20
Hg Windischg.	29 foz	Cs. arany	5.92
Gr. Waldstein	20 foz	Eziüst	21.50

VASUTMENETEK.

INDULÁS.

Pestől Váradra, Debrécebe: 5 órak. regg.
Szolnokról Árádra: 3 ó. 57 p. d. u.
 „ „ N.-Váradra: 10 ó. 3 p. regg.
Püspök-Ladányról N.-Várad: 12 ó. 53 p. d. u.
Szolnokról Deb. Miskolc: 10 ó. 3 p. regg.
Pestől Arad, Temesvár: 4 ó. 15 p. d. u. 5 ó. r.
Szegedről Temesvár: 11 ó. 34 p. g. 2 ó. d. u.
Püsp.-Ladányról Szol.-Arad: 1 ó. 11 p. d. u.
Miskolcra Pestre: 5 ó. 52 p. r.
Debréceből Pestre: 11 ó. 35 p. regg.
N. Váradról Püsp.-Ladányra: 9 ó. 30 p. d. u.
Aradról Pestre: 9 ó. 51 p. e.
Temesvárról Szegedre: 7 ó. 54 p. 5 ó. 10 p. r.
Szegedről Pestre: 1 ó. éj. 12 ó. dél.
Pestől Bécsbe: 9 óra r. 9 ó. 25 p. est.
Új-Szolnyról Bécsbe: 2 óra 5 p. délut.
Bécsből Pestre: 6 ó. 30 p. r. 7. órak. est.
 „ „ Győr-Uj-Szönyre: 8 ó. r. 4 ó. 40 p. d. u.